

Projektą „Paukščių apsaugos priemonių įdiegimas Lietuvos aukštos įtampos elektros energijos perdavimo tinkluose“ (LIFE13 BIO/LT/001303) finansuoja Europos Sąjungos aplinkos finansinis mechanizmas „LIFE+“, LR Aplinkos ministerija ir projekto partneriai.

Projekto partneriai:

Projekto „Paukščių apsaugos priemonių įdiegimas Lietuvos aukštos įtampos elektros energijos perdavimo tinkluose“

Projekto poveikio rezultatų monitoringo programa prieš ir po veiklų įgyvendinimo (D.2 veikla)

1. Žuvusių paukščių monitoringas po aukštos įtampos elektros oro linijų perdavimo laidais prieš pradėdant darbus.

Monitoringo duomenis apie žuvusius paukščius vykdys LOD projekto darbuotojai, LOD savanoriai ir netoli projekto vietų esančios bendruomenės. Bendruomenės bus informuotos apie projekto veiklas ir siekiamybes, mokyklų mokinių bus prašoma patikrinti vietas po aukštos įtampos elektros stulpais. Duomenys renkami apie žuvusius paukščius specializuotų apskaitų metodu ir savanoriškų apskaitų metu. Stebėjimo metu turi būti užtikrinta duomenų kokybė. Radus negyvus paukščius bus pildoma speciali duomenų rinkimo lentelė, kurioje bus pažymima paukščio rūšis, radimo vieta, koordinatės ir kiti parametrai (žiūrėti pavyzdį). Visi žuvę paukščiai bus surinkti ir perduoti Kauno Tado Ivanausko Zoologijos muziejui. Duomenys apie žuvusius paukščius turės būti renkami visais metų laikais, bet didžiausias dėmesys turėtų būti skiriamas priklausomai nuo vietos specifikacijos. Pvz. Kauno atveju, didžiausios paukščių sankaupos susidaro žiemos ir vasaros laikotarpiais.

Duomenų rinkimo lentelė apie rastus žuvusius paukščius lentelė

Nr.	Data	Paukščio rūšis	Projekto veiklos vieta	Koordinatės	Rajonas	Elektros perdavimo linija	Pastabos (matomi kūno pažeidimai, amžius)

Norint geriau įvertinti nuo elektros iškrovos žūvančių paukščių mastus, paukščių rūšis ir pavojingiausias vietas, bus peržiūrėta laukinių gyvūnų reabilitaciją vykdžiusios Lietuvos gyvūnų globos draugijos ligų istorijų duomenys. Kurioje yra nurodyti atvejai po elektros aukštos įtampos laidais rastus sužeistus paukščius.

2. Žuvusių paukščių monitoringas po aukštos įtampos elektros oro linijos perdavimo laidais jau instaliavus paukščiams matomas laidų matomumą didinančias priemones.

Žūvančių paukščių monitoringas po laidų vizualizacijos priemonių įrengimo turi būti tęsiamas. Šiam tikslui bus panaudoti tie patys stebėtojai ir turima įranga. Taip pat bus kviečiami prisijungti vietinių bendruomenių atstovai, mokyklų moksleiviai, LOD savanoriai. Apie rastus žuvusius paukščius bus būtina informuoti LOD, savo stebėjimų duomenis surašant į žemiau esančią lentelę-formą. Bus išleista ir išplatinta daromoji medžiaga apie aukštos įtampos laidus atsitrenkiančius ir žūvančius paukščius, vaikams bus išleista specializuota knygutė.

Vietose, kur reguliarus monitoringas negalimas, kaip virš vandens, bus prašoma aplinkinių žmonių pagalbos, kad pastebėję į laidus atsitrenkiančius paukščius apie aukas būtų informuota LOD. Pavyzdžiui, elektros perdavimo linijos virš Nemuno upės Kauno mieste. Atsitrenkę sužaloti bet dar gyvi paukščiai lieka gyventi Kaune, Nemuno upėje, todėl juos galima suskaičiuoti ir įvertinti atsitrenkimų mastą prieš ir po atbaidymo priemonių įrengimo.

4. Pelėsakalių perėjimo užimtumas ir sėkmingumas ant aukštos įtampos elektros perdavimo atramų iškeltuose inkiluose.

Atrenkant inkilų kėlimo vietas buvo būtina išsiaiškinti pelėsakalių perėjimo teritorijas Lietuvoje. Inkilai ant aukštos įtampos elektros oro linijų atramų turi būti iškelti vietose, kur tikimybė, jog paukščiai įsikurs yra didžiausia. Tam tikslui reikalinga apklausa apie pelėsakalių stebėjimo vietas Lietuvoje jų perėjimo metu. Pelėsakaliai perėjimo metu maitintis gali skristi iki 10 km nuo savo lizdo. Žinant pelėsakalių paplitimo vietas galima lengviau atrinkti vietas inkilų kėlimui ant gelžbetoninių stulpų. Gelžbetoninės atramos buvo parinktos vietoj metalinių dėl to, jog, tokio tipo atramos yra dažnesnės nei metalinės, jų visų konstrukcija yra panaši ar vienoda, kas leidžia aprinkti vienodą inkilų kabinimo mechanizmą tai palengviną inkilų kėlimą. Be to, ant gelžbetoninių atramų gali taikomas vienodas inkilų tvirtinimo būdas, ko negalima ant skirtingų metalinių konstrukcijų.

Monitoringas prieš inkilų iškėlimą.

Tam tikslinga atlikti LOD narių, saugomų teritorijų darbuotojų ir kitų stebėtojų apklausą anketavimo būdu. Apklausa turi apimti visą Lietuvoje teritoriją. Pagal surinktus apklausos duomenis bus galima įvertinti pelėsakalių populiacijos būklę Lietuvoje prieš projektą ir įvykdžius projektą. Taip pat surinkti duomenys leis įvertinti tinkamiausias pelėsakalių perėjimo vietas Lietuvoje. Tuose vietose planuojama atrinkti artimiausias gelžbetonias konstrukcijas, ant kurių bus keliami dirbtiniai inkilai. Apklaustos metu renkami duomenys apie pelėsakalių stebėjimus, jie surašomi į žemiau pateiktą lentelę.

Apklaustos lentelės pavyzdys.

Vietovė	Rajonas	Koordinatės	X	Y	Stebėtojas	Kita informacija
Laukai prie Simno ežero	Alytaus raj.	54.413004, 23.62992	54,413004	23,629920	A.Jonaitis	475977, 6030744 (LKS) 54° 24' 46.82", 23° 37' 47.71" (WGS)

Monitoringas iškėlus inkilus.

Turi būti tikrinami du parametrai: inkilų užimtumas ir perėjimo sėkmingumas. Pirmasis parametras yra svarbesnis, nes gali parodyti inkilų kaip perėjimo vietas patrauklumą rūšiai. Tikrinimo metu duomenys bus surašomi į lenteles, iš kurių vėliau bus perkelti į inkilų duomenų bazę. Inkilai bus tikrinami visą projekto laikotarpį ir 5 metai po inkilų iškėlimo. Nes didžiausias inkilų užimtumas prasideda tik 4-5 inkilo iškėlimo metais.

Inkilų užimtumo tikrinimo lentelės pavyzdys.

Inkilo Nr.	Rajonas	Elektros linijos Nr.	Užimtas/ neužimtas	Jauniklių skaičius	Pastabos (Inkilo būklė, ant inkilo sukrautas kitas lizdas)
E-65	Kelmės	ST-22	Užimtas	5	Būklė gera

Inkilo užimtumo tikrinimas. Inkilų užimtumas gali būti tikrinamas iš tolo naudojant optinius stebėjimo prietaisus – teleskopus ar žiūronus. Nėra būtina priėti prie kiekvieno inkilo arti. Inkilų užimtumo patikra turi būti atliekama gegužės – liepos mėnesiais. Pelėsakaliai peri nuo balandžio pabaigos iki birželio pradžios. Perėjimo metu patinas pateliai kelis kartus per valandą atneša sumedžiotą grobį, todėl reiktų pasirinktą inkilą stebėti mažiausiai 30 min ar pasirodo prie jo patinas su grobiu.

Jauniklių auginimo metu nuo gegužės 25 dienos iki liepos 15 dienos galima stebėti inkilą ir laukti atskrendančių tėvų su grobiu. Kai jaunikliai yra dviejų savaičių amžiaus jie pradeda tuštintis pro inkilo landą, todėl dažnai inkilas tampa apdergtas išmatomis. Šis požymis tikrai patvirtina sėkmingą inkilo naudojimą. Šį požymį galima pastebėti net ir pasibaigus pelėsakalių perėjimui. Išmatų likučiai ant inkilo turėtų išsilaikyti iki rugpjūčio mėnesio pabaigos. Šis metodas gali būti labiausiai tinkamas užimtumui tikrinti, nes nereikia laukti suaugusių paukščių su grobiu. Užtenką inkilą gerai apžiūrėti iš priekinės pusės.

Perėjimo sėkmingumas turėtų būti tikrinamas, jei leidžia aplinkos sąlygos ar stebėtojai yra tam specialiai paruošti, apmokyti. Arba užimtų inkilų perėjimo sėkmingumas gali būti tikrinamas kartu su AB „Litgrid“ darbuotojais ar darbų rangovais. Reiktų nustatyti jauniklių skaičių ar dėties kiaušinių skaičių.

Inkilų užimtumas leis įvertinti gamtosauginių priemonių efektyvumą. Inkilo dizainas turėtų leisti inkilams kabėti ant atramų mažiausiai 10 metų, todėl inkilams pasiekus 4-5 metų amžių jie turėtų konkrečiai atsakyti ar Lietuvoje perinti pelėsakalių populiacija renkasi šiuos inkilus kaip alternatyvią varninių paukščių lizdams perėjimo vietą.